

Var inte rädd!

Hot, hat och förföljelse är något som Sveriges kristna till stor del och under lång tid varit förskonade ifrån. Det kan i historiens ljus knappast sägas vara normal-tillståndet. Det är det inte heller i många missionsländer. Kanske stundar andra tider för missionslandet Sverige. Det kan kännas skrämmande. Men Bibelns budskap till dem som blir förföljda är att inte frukta. Fredriks Hectors bibelföredrag på ELM Syds sommarmöte 2014 ger bibliska skäl för en sådan frimodighet.

INNAN JAG MED familjen 2014 lämnade Etiopien gjorde jag intervjuer med ett tiotal olika personer i församlingarna runt Gisma i södra delen av landet. De flesta av dem har riskerat livet för att bli kristna. Många vittnade om att de upplevt hot, att de blivit tvungna att lämna sina familjer och att de hatas av sina föräldrar. De borde vara rädda, men i stället talade de alla om vilken frid de fått när de blivit kristna. Hur kan det komma sig? Det är vad denna artikel ska försöka svara på med utgångspunkt i en text i Jesaja bok (Jes. 43:1–7). I texten finner vi fyra skäl till att vi inte behöver vara rädda.

Men nu, så säger HERREN, han som har skapat dig, Jakob, han som har danat dig, Israel: Frukta inte, ty jag har återlöst dig, jag har kallat dig vid namn, du är min.

Om du än måste gå genom vatten, är jag med dig, eller genom strömmar, så skall de inte dränka dig. Om du än måste gå genom eld, skall du inte bli svedd, lågan skall inte bränna dig.

Ty jag är HERREN, din Gud, Israels Helige, din Frälsare. Jag ger Egypten till lösepenning för dig, Nubien och Seba i ditt ställe.

Eftersom du är dyrbar i mina ögon, högt aktad och älskad av mig, ger jag människor i ditt ställe, folk i stället för ditt liv.

Frukta inte, ty jag är med dig. Jag skall låta dina barn komma från öster, och från väster skall jag samla dig.

Jag skall säga till länderna i norr: "Ge hit!" och till södern: "Håll dem inte tillbaka! För hit mina söner fjärran ifrån och mina döttrar från jordens ände, var och en som är uppkallad efter mitt namn, och som jag har skapat till min ära, som jag har format och gjort."

1. JAG ÄR MED DIG

Det första skälet är: "Jag är med dig!". Bibelns uttryck är ofta desamma som en förälders sätt att tala till sina barn. Detta är ett typiskt exempel. Hur många gånger har jag inte sagt till min son: "Du behöver inte vara rädd, pappa är ju här hos dig!" Här ser vi samma sak. Gud säger till Israel: "Du behöver inte vara rädd, jag är med dig!"

I höstas blev sonen mycket sjuk. Han hade fyrtio graders feber under fem dagar. Det är väldigt varmt där vi bor i Etiopien så hög feber kan snabbt bli allvarligt. Efter fem dagar packade vi våra saker och åkte till sjukhuset. Den amerikanske barnläkaren satte genast in en kraftig antibiotikakur, eftersom han misstänkte en hjärnhinneinflammation. Vi bodde i ett gästhus. Jag fick bära Jonatan till sjukhuset när de behövde sätta nålar för att ge honom medicinen intravenöst. Det var svårt för sjuksköterskorna att hitta bra vener, så de fick sticka honom många gånger. Jag kunde inte göra så mycket annat än att säga till min son: "Jag är här hos dig, vi klarar detta du och jag." Själv kände jag mig visserligen maktlös, men jag visste samtidigt att det faktum att jag var där hos honom, höll honom i famnen och pratade med honom, gjorde en enorm skillnad för honom. Och så tänker jag också kring denna text. Jag är med dig, säger Gud. "Om du än måste gå genom vatten, är jag med dig, eller genom strömmar, så skall de inte dränka dig. Om du än måste gå genom eld, skall du inte bli svedd, lågan skall inte bränna dig." Det betyder alltså inte att vi inte kommer att möta lidanden eller svårigheter. Men det betyder att Gud är med och stöttar oss i det svåra.

Jesaja boks 43 kapitel riktar sig till Israels folk, men folket personifieras genom att kallas både Israel och Jakob. Intressant nog är det patriarken Jakob som är den person i Bibeln som flest gånger får höra de orden: "Jag är med dig." Jakob flyr från sitt hem efter att ha hotats till livet av sin bror Esau. På vägen möter han Herren och får löftet: "Jag är med dig och skall bevara dig vart du än går, och jag skall föra dig tillbaka till

detta land" (1 Mos. 28:15). Jakob ger ett löfte som innehåller ett viktigt villkor: "Om Gud är med mig och bevarar mig under den resa som jag nu gör ... då skall HERREN vara min Gud" (1 Mos. 28:20–21). Frågan blir därför om Gud kommer att vara med Jakob.

Jakob fortsätter till Haran och där stannar han i drygt tjugo år. Därefter säger Herren till honom: "Vänd tillbaka till dina faders land och till din släkt. Jag är med dig" (1 Mos. 31:3). Jakob har då två hustrur, två bihustrur, tolv söner och minst en dotter. Han kallar på sina hustrur och säger till dem: "Jag märker att er far inte ser på mig med samma ögon som förut, men min fars Gud har varit med mig" (1 Mos. 31:5). Gud har varit med honom. Och så flyr han från sin svärfar Laban med hela sin familj. Men Laban följer efter honom och hinner upp honom. Det blir ett stormigt möte. Jakob säger till Laban: "Om inte min fars Gud hade varit med mig – Abrahams Gud som också Isak fruktar – så hade du säkert låtit mig fara med tomma händer" (1 Mos. 31:42). Men Gud hade varit med honom. Och så sluter Laban och Jakob ett förbund och lovar att inte skada varandra.

När Jakob är gammal och sonen Josef återfunnits i Egypten, kommer Herren till honom och säger: "Jag är Gud, din faders Gud. Var inte rädd för att resa till Egypten, ty jag skall där göra dig till ett stort folk. Jag skall själv följa med dig till Egypten och jag skall också föra dig tillbaka därifrån" (1 Mos. 46:3–4). Så inramas hela berättelsen om Jakob av just detta löfte. "Jag är med dig. Var inte rädd."

Intressant nog var det när Jakob skulle dra ut i det okända som han tre gånger fick löftet. När osäkerheten inför framtiden var

Jesus är alltså vår goel, han har betalat för oss med sitt eget blod. Och betalningen är tillräckligt stor för att återlösningen ska vara evig.

som starkast, när rädslan var som störst, då uttalade Gud sitt löfte: "Jag är med dig." Så får det vara också för oss. Mitt i prövningar och lidanden får vi tro att Gud är närvarande, att han är med oss.

Uttrycket "Jag är med dig" får sin allra djupaste dimension i Immanuelslöftet. Immanuel som betyder "Gud med oss". Profetian om honom som ska komma och frälsa sitt folk och får sin yttersta uppfyllelse i Jesus Kristus. Han som var Gud själv vandrade bland oss människor. Gud blev människa och gick igenom strömmar och eld för vår skull. Han led i vårt ställe. Han är med oss. Han vet vad det innebär att vara människa, han vet vad det innebär att lida. Immanuel, Gud med oss.

Var inte rädd. Jag är med dig. Om du än ska gå genom strömmar, om du än ska gå genom eld, så är jag där, har jag redan varit där. Jag är med dig. Det är den första orsaken vi har till att inte vara rädda.

2. JAG HAR ÅTERLÖST DIG

Det andra skälet som profeten ger för att inte vara rädd är att Gud har återlöst Israel. Bibel 2000 översätter här med friköpa och det är kanske ett ord som är lättare för oss att

förstå. Det hebreiska ordet är *gaal*. De allra mest bibelförtrogna kanske kan se kopplingen till det hebreiska ordet *goel*. *Goel* är nämligen substantiveringen av verbet *gaal*.

En *goel* var vad vi skulle kunna kalla en ansvarig släkting. Även i Israel på Gamla testamentets tid kunde man hamna i ekonomiska svårigheter. Man kunde bli tvungen att sälja en åker som tillhört familjen i generationer för att kunna betala tillbaka en skuld. I värsta fall fanns inga tillgångar att sälja och då var det enda som återstod att sälja sig själv som slav åt den man stod i skuld till. Det var helt enkelt fråga om att arbeta av skulden som tjänare åt den man var skyldig pengar. Om man hade en rik släkting kunde denne köpa en fri från skulden, dvs. köpa tillbaka åkern eller friköpa slaven. Det är vad det innebär att vara en *goel*, en som köper en nära släkting fri.

I *goel*-begreppet låg också skyldigheten att ställa upp som advokat för den släkting som hamnade inför rätta, alltså att föra släktingens talan.¹ Utifrån Ruts bok verkar det vidare som om man under vissa omständigheter också kunde vara skyldig att gifta sig med änkan till en avliden släkting. En sådan sed finns hos ts'amakkofolket i Etiopien som

jag arbetar bland. En man i kyrkan tog sig en andra hustru för en tid sedan. Den kvinna han var gift med sedan tidigare var änkan till hans bror, och alla barn de fick tillsammans räknades som broderns barn. Ville han ha barn som skulle räknas som hans egna var han tvungen att gifta sig med en kvinna till.

Det finns ytterligare en användning av ordet *goel* i Gamla testamentet. Det är när ordet sätts ihop med hebreiskans ord för blod. En blodsgoel var en hämnare, en släkting som hade skyldighet att hämnas. Om en man blev mördad så var det blodsgoelns – ofta den mördades söners – ansvar att utkräva hämnd. Vi ska återkomma till det.

Det finns lite olika åsikter om i vilken mening Gud är Israels *goel* i Jes 43. Men det allra mesta talar för att vi här har att göra med bilden av en nära släkting som friköper en slav. Gud gör här ett byte. Han ger stora delar av Nordafrika som betalning för att friköpa Israel från slaveriet. Vad vår text säger är alltså: var inte rädd, jag är din *goel* som har återlöst dig från fångenskapen. Och för Israels folk var det ju en högst påtaglig, fysisk fångenskap det handlade om. Det var ett löfte om att Herren skulle föra sitt folk ut ur Babylon och tillbaka till hemlandet, Israel. Det löftet gick i uppfyllelse under Esras och Nehemjas tid (dvs på 400-talet f.Kr).²

När GT skulle översättas till grekiska användes oftast ordet *lytrosin* när man översatte *gaal* eller *goel*. Ordet förekommer som substantiv flera gånger i NT, i betydelsen förlossare. Som verb förekommer ordet bara tre gånger i NT, två gånger hos Lukas och en gång i Hebréerbrevet. Men egentligen räcker det med att läsa Hebréerbrevet för att förstå att begreppet *goel* ges en alldeles speciell innebörd i Nya testamentet.

”Men nu har Kristus kommit som överstepräst för det goda som vi äger. Genom det större och fullkomligare tabernakel som inte är gjort med händer, det vill säga som inte tillhör den här skapelsen, gick han en gång för alla in i det allra heligaste, inte med bockars och kalvars blod utan med sitt eget blod, och vann en evig återlösning” (Hebr. 9:11–12).

Jesus är alltså vår *goel*, han har betalat för oss med sitt eget blod. Och betalningen är tillräckligt stor för att återlösningen ska vara ”evig”. Det är spännande att tänka på i vilken mening Jesus är vår *goel*. När vi skulle översätta berättelsen om när Jesus stillar stormen till ts’amakkospråket hände något intressant. Där svenskan översätter med ”mästare” använder vi nämligen ts’amakkoordet för ”storebror”. Så när lärjungarna i dödsångest ropar till Jesus om hjälp säger de: ”Vår storebror, vår storebror – vi går under!” När vi skulle få texten kontrollerad i Addis Abeba så blev vår rådgivare mycket förtjust. Där har ni Jesus som *goel*, sade han. Han är storebror som räddar sina yngre syskon från fara. Faktum är att Nya testamentet ger oss bilden av Jesus som *goel* när det gäller alla de dimensioner vi nämnt ovan.

Jesus är vår *goel* därför att han har befriat oss från skuld. Han ”drog ett streck över det skuldebrev som belastade oss med lagens krav. Han har utplånat det genom att spika det på korset” (Kol. 2:14). Han har betalat allt det som vi genom vår synd var skyldiga. Det gjorde han genom att själv bli ett skuldoffer.

Jesus är vår *goel* därför att han har befriat oss från slaveri. I Romarbrevet 6 talas det om hur vi är slavar under synden. Men Jesus

Det kan knappast sägas tydligare att Gud har adopterat oss.

har, genom att använda sitt eget blod som betalning, befriat oss från slaveriet under synden. Vi är fria!

Jesus är vår *goel* därför att han befriar oss från änkeståndet. Jesus talar gång på gång om de kristna som bruden och sig själv som brudgummen. Han vill ingå äktenskap med oss. För han är vår *goel* och vi tillhör honom.

Jesus är vår blod*goel*. Innebörden är motsatsen till vad det betydde att vara en blod*goel* i Gamla testamentet. När Gud ska skipa rättvisa väljer han att låta sitt eget blod flyta istället för den skyldiges. Jesus har befriat oss med sitt eget blod när han dog på Golgata!

Det är det andra skälet vi har till att inte vara rädda.

3. JAG HAR KALLAT DIG VID NAMN

Den tredje orsaken att inte vara rädd är att Gud säger: Jag har kallat dig vid namn. Jag fick för några veckor sedan förmånen att predika i en kyrka i Addis Abeba då några nära vänner skulle låta döpa sina två adoptivbarn. De bad mig att tala över ämnet adoption.

Nu för tiden adopterar man oftast därför att man längtar efter egna barn. Men under antiken hade adoption mer krasst ekonomiska skäl. Genom att adoptera någon skaffade man sig en försörjare på ålderdomen. Den adopterade hade nämligen skyldigheter gentemot sina adoptivföräldrar, att ta hand om dem när de blev gamla. I gengäld blev den adopterade sonen legitim arvinge.

I Bibeln finner vi få exempel på mänsklig adoption. När det förekommer handlar det nästan uteslutande om adoption av barn till slavar, dvs. av barn som är födda utanför äktenskapet. I Bibelns allra äldsta texter kan

vi se hur slavflickan födde sitt barn sittande i antingen patriarkens knä eller ägarinnans knä. Detta var ett starkt symboliskt sätt att säga att barnet nu räknades som ett äkta barn, alltså att det hade adopterats in i familjen. Senare användes en liknande men inte lika drastisk symbolik, då det nyfödda barnet placerades i knäet på fadern. Det är säkert fråga om adoption i Ruts bok, då Noomi tar Ruts barn i sitt sköte. På så sätt markerar hon att hon nu fått en arvinge efter sin egen døde son, Ruts förre man.

Ett annat fenomen i Gamla testamentet, som troligen har med adoption att göra, är när någon får ett nytt namn. Ofta markerade man sin överhöghet över någon genom att ge vederbörande ett nytt namn. Ett exempel är Daniel, som fick ett nytt namn av kung Nebukadnessar. Men så tycks det ibland som att kungen också kan ge ett nytt namn till någon han uppskattar. Så får t.ex. Josef ett nytt namn av farao. Här närmar vi oss adoption. Den gammaltestamentlige teologen Walter Brueggeman menar att uttrycket ”kalla vid namn” i GT på vissa ställen i själva verket syftar på adoption.³ Så när Herren ger Jakob namnet Israel kan det mycket väl vara en adoption det handlar om.

Stöd för att namn och adoption hänger samman i GT hittar vi också i den gammaltestamentliga seden att ropa ut sitt namn över ägodelar. I Psaltarpsalm 49 används just detta uttryck: ”De utropar sina namn över egendomar...” (Ps. 49:12). Det betydde helt enkelt att när man t.ex. hade köpt en åker gick man ut till åkern och vandrade runt den medan man ropade sitt namn. På så sätt markerade man att man nu var ägare till åkern. När kung Davids överbefälhavare hade belägrat Rabba (Amman) kallade

han dit David, så att kungen kunde vara med när staden intogs. Orsaken var att inte överbefälhavarens namn skulle ropas ut över staden, utan Davids. Staden skulle tillhöra kungen (2 Sam. 12:26–28).⁴ Ett annat exempel finner vi i Jesaja boks fjärde kapitel där bakgrunden är ett krig. Många män hade dött. Det står att sju kvinnor ska säga till en man: ”Må ditt namn nämnas över oss” (Jes. 4:1). Med andra ord: vi vill tillhöra dig.

När Jeremia säger: ”Ty ditt namn är utropat över mig, Herre, härskarornas Gud”, betyder det helt enkelt att han tillhör Herren. Gud har ropat sitt namn över Jeremia och på så sätt gjort ”ägandeanspråk” på profeten. Jag tror att det är vad orden i början av vår text betyder (Jes. 43:1). Gud har kallat Israel vid namn, det betyder att han har adopterat sitt folk. Att det är adoption det rör sig om ser vi ännu tydligare i slutet av texten: ”För hit mina söner fjärran ifrån och mina döttrar från jordens ände, var och en som är uppkallad efter mitt namn...” (Jes. 43:6–7). Att kalla någon vid namn sätts här samman med att vara son och dotter. Gud är vår far!

I NT är adoption ett återkommande tema. Paulus är tydlig: ”Ni har inte fått slaveriets ande, så att ni på nytt skulle leva i fruktan. Nej, ni har fått barnaskapets Ande, i vilken vi ropar: ’Abba! Fader!’” (Rom. 8:15). Ordet ”barnaskap” är en översättning av det grekiska ordet för adoption. Det kan knappast sägas tydligare att Gud har adopterat oss. Frågan är bara – när adopterade Gud oss in i sin familj?

Svaret hittar vi faktiskt i en dunkel vers i Jakobs brev. Han säger om de rika: ”Är det inte de som smädar det sköna namn som har nämnts över er?” (Jak. 2:7.) Vad betyder det?

Vi förstår att det är Guds namn det handlar om. Guds namn har uttalats över de kristna i dopet. När vi döptes uttalades Faderns och Sonens och den Helige Andes namn över oss. Här använder Jakob bilden från Gamla testamentet, då man ropade sitt namn över nya egendomar. I dopet gjorde Gud ägandeanspråk på oss. Då blev vi hans barn, då adopterade han oss!

Här har vi sambandet mellan adoption och dop. I dopet blir vi adopterade in i Guds familj. Han kallar oss vid namn, vi blir hans. Vi får ett hem med fantastiska rum som väntar på oss där vi ska få bo med vår Far. Vi får en storebror i himlen, som med sitt eget blod betalat för att vi skulle kunna bli adopterade av Gud. Vår storebror finns där hemma och ber för oss och längtar efter att vi ska komma hem. Vi får Anden som ett förskott på den härlighet som väntar oss, så att vi kan vara säkra på att det verkligen är sant att vi är adopterade av Gud.

Det är det tredje skälet vi har till att inte vara rädda.

4. JAG ÄLSKAR DIG

Den fjärde orsaken till att inte vara rädd är att Gud säger: ”Jag älskar dig!” Jag blev lite nyfiken på hur många gånger det uttrycket faktiskt förekommer i Bibeln. Jag säger just de orden till min hustru nästan varje dag. Man skulle kunna tänka sig att Gud på många ställen i Bibeln säger: ”Jag älskar dig.” Men sanningen är att det bara finns två förekomster. Det ena stället är när Gud säger till Israel: ”Med evig kärlek älskar jag dig” (Jes. 31:3). Det andra är just i vår text (Jes. 43:3).

Tilltalet i vår text är unikt: ”Jag älskar dig!” Vad betyder det egentligen? Jag kan ju

säga hundra gånger till min fru: "Jag älskar dig!" Men blir det bara ord kan de förlora i mening. Kärlek måste omsättas i handling. Så är det också i Bibeln:

"Ty så älskade Gud världen att han utgav sin enfödde Son, för att var och en som tror på honom inte skall gå förlorad utan ha evigt liv" (Joh. 3:16).

"Men Gud bevisar sin kärlek till oss genom att Kristus dog i vårt ställe, medan vi ännu var syndare" (Rom. 5:8).

"Men du är en förlåtande Gud, nådig och barmhärtig, sen till vrede och rik på kärlek" (Neh. 9:17).

"Guds kärlek är utgjuten i våra hjärtan genom den helige Ande, som han har gett oss" (Rom. 5:5).

Guds kärlek är inte något flummigt. Guds kärlek är aktiv, den är handling. Den handlar om offer, om förlåtelse, om Helig Ande. Guds kärlek handlar om Jesus Kristus. Gud visar sin kärlek till oss genom att själv bli en av oss och genom att dö på ett kors – medan vi ännu var syndare!

När jag skrev examensarbete om Jes. 43:1 studerade jag också uttrycket "Du är min!". Också det är en helt unik formulering i Bibeln. Det ger uttryck för att Gud vill ha en djup och innerlig relation med mig. Så är det med kärlek. Att älska någon *utan* att vara älskad tillbaka brukar kallas för olyck-

lig kärlek. Varför? Därför att kärleken kräver gensvar. Och så finns det kärlek som får gensvar som bara handlar om känslor men inte om överlåtelse. Den sortens kärlek möter vi ofta i tabloiderna, den kärlek som har sitt fundament i *eros*, i det romantiska, i stället för i *agape*, den överlåtna kärleken. Denna innebär att säga ja till varandra, att säga ja till att dela livet med allt vad det innebär av framgång och motgång.

Därför är orden "Du är min!" också ett uttryck för Guds *agape*-kärlek. Han älskar oss överlåtet. Han älskar oss så mycket att han var beredd att dö för oss!

Det är det fjärde skälet till att vi inte behöver vara rädda. Gud säger till oss var och en: "Du är min!"

Fredrik Hector

Missionär för Norsk Luthersk Misjonssamband/Wycliffe Bible Translators, Etiopien. Tidigare lärare på Strandhems Bibel- och lärjungaskola.

1. Jfr artikeln "Förespråkarens tjänst" av Peter Henrysson, *Begrunda* nr 2-2009, s. 39–46.

2. Den första gruppen fångar återvände 538 f.Kr. Templet var återuppbyggt 515 f.Kr. Esra och Nehemja var verksamma runt 450 f.Kr. och såg till att Jerusalems murar byggdes upp och att gudstjänsten reformerades.

3. Walter Brueggeman är en av vår samtids mest kända GT-teologer och har utgivit en mängd böcker i Gamla testamentets teologi. Under många år var han professor vid Eden Theological Seminary, Saint Louis, Missouri, USA.

4. Se närmare om "att ropa ett namn över" i Trygve Mettinger, *Namnet och Närvaron*, s. 20–22.